

ELS CERTÀMENS FLORALES EN EL PROCÉS DE
CONSTRUCCIÓ DE LA CULTURA DEL CATALANISME:
ELS CASOS DE GIRONA, D'OLOT I DE L'EMPORDÀ

MARGARIDA CASACUBERTA

Universitat de Girona

La nit del 29 d'abril de 1902 es va estrenar al Teatre Romea la comèdia en un acte de Santiago Rusiñol *Els Jocs Florals de Canprosa*. Enmig d'una gran expectativa, Rusiñol aportava el seu gra de sorra a la polèmica entorn de la institució jocfloral i abordava de ple un dels temes més candents en els ambients culturals del tombant de segle. La indiscutible popularitat de l'autor i el fet d'utilitzar les taules escèniques per a representar una hilarant paròdia del funcionament dels nombrosos certàmens literaris que se celebraven arreu del territori català¹ havien provocat una reacció confrontada. Discussions, rèpliques i contrarèpliques van ocupar la premsa barcelonina i comarcal en uns moments en què els Jocs Florals experimentaven una nova fase d'expansió directament relacionada amb la transformació del catalanisme en una alternativa al sistema polític de la Restauració espanyola. De la mateixa manera que els nombrosos certàmens locals i de barriada creats els anys vuitanta i noranta del segle XIX havien esdevingut importants plataformes propagandístiques de la doctrina regionalista, els primers anys del segle XX van presenciar també la instrumentalització política dels Jocs per part dels sectors possibilistes dins el cata-

1. Són encara molt poques les monografies dedicades als certàmens literaris. Vegeu, això no obstant, Teresa GILABERT FERRER, *Els Jocs Florals de Lleida: 1895-1923*, tesi de llicenciatura, Universitat de Barcelona, [1981]; Margarida CASACUBERTA i Lluís RIUS, *Els Jocs Florals d'Olot (1890-1921)*, Olot: Editora de Batet, 1988; Xavier CARMANU MAINADÉ, *Els certàmens literaris a Girona (1872-1936)*, treball de recerca de Doctorat, Universitat de Girona-Departament de Geografia, Història i Història de l'Art, 2002 (manuscrit); Gerard MALET (ed.), *Els Jocs Florals de Lleida, 1895-1923. Discursos i materials*, Lleida: Edicions de la Universitat de Lleida, 2009; i Margarida CASACUBERTA, *Els Jocs Florals de Girona (1902-1935)*, Girona: CCGedicions; Fundació Valvi, 2010.

lanisme, que el 1901 s'aglutinaven entorn de la Lliga Regionalista presidida per Enric Prat de la Riba. Qualsevol atac als Jocs Florals era, doncs, en aquell moment, interpretat instantàniament com un atac al catalanisme i, per tant, com un pecat de lesa pàtria.²

D'altra banda, durant aquests anys es fa també avinent la necessitat d'introduir algunes reformes importants en els Jocs Florals i certàmens literaris. A diferència de la posició adoptada pel primer Modernisme i, molt especialment, pels sectors més radicals dins el moviment, es tendia a defensar la modernització de la festa literària. La dissolució del Modernisme en el catalanisme³ arran de la crisi finisecular es traduïa en una mena de consens per part de modernistes i catalanistes davant dels Jocs Florals: els primers, amb Rusiñol al capdavant, reconeixien la significació emblemàtica de la institució en el procés de regeneració de la llengua i de la cultura autòctones i de renacionalització de Catalunya; els segons, més afins al catalanisme tradicionalista i conservador, amb els joves Josep Carner i Jaume Bofill i Mates guiats per Josep Torres i Bages, assimilaven els nous corrents estètics que el Modernisme havia adaptat a la cultura catalana durant l'última dècada del segle XIX i procedien a realitzar la selecció ideològica, temàtica i formal que s'acabaria convertint en el Noucentisme. Propagandisme polític i voluntat de modernització coincidien en el si dels Jocs Florals durant l'etapa de gestació de l'estratègia catalanista, sobretot abans de 1904 —moment en què es produeix una escissió significativa en el partit polític presidit per Enric Prat de la Riba per part dels intel·lectuals

2. Sobre la polèmica al voltant de l'estrena d'*Els Jocs Florals de Canprosa* de Santiago Rusiñol, vegeu Margarida CASACUBERTA, «Catalanisme i Jocs Florals en el tombant de segle: Sobre la recepció d'*Els Jocs Florals de Canprosa*, de Santiago Rusiñol», dins *Actes del Congrés Internacional d'Història «Catalunya i la Restauració (1875-1923) Manresa, 1-3 maig 1992*, Manresa: Centre d'Estudis del Bages, 1992, ps. 449-458, i Margarida CASACUBERTA, *Santiago Rusiñol: vida, literatura i mite*, Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1997, ps. 311-326.

3. Pel que fa a la idea de la dissolució del modernisme dins el catalanisme, vegeu Joan-Lluís MARFANY, «El Modernisme», dins Joaquim MOLAS (ed.), *Història de la Literatura Catalana. Part Moderna*, Barcelona: Ariel, 1986, ps. 75-142, sobretot ps. 105-127, i Joan-Lluís MARFANY, *La cultura del catalanisme: el nacionalisme català en els seus inicis*, Barcelona: Empúries, 1995.

dissidents que s'aplegaran a l'entorn del setmanari *El Poble Català*—i, després dels fets del *Cu-cut!*, a final de 1905, quan el catalanisme tanca files contra el govern de l'Estat espanyol amb el moviment de Solidaritat Catalana. Tirar contra els Jocs Florals en aquests moments garantia a Rusiñol una reacció pràcticament unànime contra la comèdia i contra el seu autor per part del catalanisme, sobretot si tenim en compte que el diumenge de la mateixa setmana que es va estrenar *Els Jocs Florals de Canprosa* els Jocs Florals de Barcelona van ser suspesos per ordre militar davant dels aldarulls entre catalanistes i força pública que va provocar l'aparició d'una senyera.⁴

Així, el també jove Josep Pous i Pagès, tot i reconèixer des de les pàgines de *Catalunya Artística* (1900-1905) fins a quin punt la paròdia s'acostava a la realitat, retreia a Santiago Rusiñol «la forma en que ha donat al públich la seva crítica» ja que «es desgraciada y sobre tot immoral», a més de ser producte d'una inconsciència absoluta. La ridiculització de determinades tradicions, igualment com la desmitificació de determinades figures i esdeveniments històrics o llegendaris, eren lícites, segons Pous, sempre que es fessin al marge del gran públic:

Cregui'm en Rusiñol: ha sigut una veritable caiguda lo haver portat aquest tema a l'escena. Això era bo per un article de revista, i estic segur que si s'hagués donat compte de la seva transcendència —no respecte als interessos d'un partit polític, més o menos respectable, sino davant dels eternals i universals de l'Art— s'hauria guardat la seva brometa per desenrotllarla entre quatre amichs amb prou criteri per a fer les distincions necessàries i no davant de tot un poble, desgraciadament prou incult...⁵

4. De fet, a partir de començament del segle xx, la festa dels Jocs Florals de Barcelona, amb el cant d'*Els Segadors* com a colofó, solia acabar amb enfrontaments amb la força pública. Vegeu les ressenyes dels Jocs Florals de Barcelona entre 1900 i 1902, data en què foren suspesos i s'hagueren de celebrar fora de l'Estat espanyol, al Canigó. És el cas d'«Els Jochs Florals d'enguany», *Joventut*, 13, 10-5-1900, ps. 197, 198, presidits per Eusebi Güell i Bacigalupi, o de «Jochs Florals d'enguany», *Joventut*, 65, 7-5-1901, ps. 318, 319, presidits per Pi i Margall.

5. Joseph PIULA [Josep Pous i Pagès], «Jocs Florals... poétichs y Jochs Florals de Canprosa (I-II)», *Catalunya Artística*, ps. 99, 100; 8 i 15-5-1902, ps. 286-287 i ps. 302, 303.

L'escàndol provocat per la comèdia de Rusiñol demostra, en primer lloc, la importància simbòlica que en aquests moments d'expansió de la cultura del catalanisme, previs als triomfs electorals que havien de portar la Lliga Regionalista a l'Ajuntament de Barcelona i a les Diputacions provincials, adquireixen els Jocs Florals i els certàmens literaris. Aquesta importància simbòlica augmentarà amb la creació i l'expansió del moviment suprapartidista de Solidaritat Catalana, minvarà de manera ostensible amb el dia a dia de la pràctica política i declinarà amb el fracàs del Noucentisme, liquidat el setembre de 1923 com a conseqüència del cop d'estat militar de Primo de Rivera —al qual la Lliga Regionalista donaria suport—; per bé que els Jocs serien represos, en el cas concret de Girona, immediatament abans de la proclamació de la República.

Estudiar un fenomen com els Jocs Florals i certàmens literaris que proliferen entre els anys vuitanta del segle XIX i el primer terç del segle XX implica, tal com assenyala Jordi Castellanos,⁶ abordar l'estudi de la literatura catalana en clau ideològica i en termes socioculturals:

Estudiar un fenomen com els Jocs Florals en la Catalunya del segle XIX vol dir enfrontar-se a la funció que les classes dirigents de l'època assignaven a la literatura catalana. Perquè a Catalunya i només per a la literatura catalana, entre l'escriptor i el públic, no s'interposa un editor que aspira a fer negoci o una revista que aspira a multiplicar les vendes, com passa a la resta de les literatures que són sotmeses, amb l'ascensió de la burgesia, a les lleis del mercat; el que s'interposa és una institució, l'única plataforma de mercat literari d'una certa entitat que és reconeguda i assumida per les capes dirigents. De no haver estat així, la restauració de la Gaia Festa per quatre erudits i algun poeta nostàlgic hauria acabat en el no-res. Però la burgesia catalana —barcelonina, en concret— va anar-se apropiant de la festa i va anar-la vestint amb tot un cerimonial simbòlic, amb reines i dames, poetes, alcaldes i governadors civils. Els escrits en «ratlles curtes» n'eren el centre i el motiu,

6. Jordi CASTELLANOS, «Pròleg» dins Margarida CASACUBERTA i Lluís RIUS, *Els Jocs Florals d'Olot (1890-1921)*, ps. 11-13. La citació és molt llarga, però em sembla que la poca difusió que ha tingut aquest text —una de les poques reflexions de conjunt sobre el fenomen dels certàmens literaris a Catalunya— en justifica l'extensió.

però hi tenien, al capdavant, un paper força humil, encara que en algun cas assolissin de crear, amb veu ronca i contundències retòriques, situacions de catarsi col·lectiva i els autors sentissin momentàniament l'afalac social.

En realitat, la institució jocfloralesca actuava com un mecanisme de coacció perquè, amb la proximitat entre l'escriptor i el públic i la substitució dels circuits comercials per aquesta mena de ritual d'honor, se sotmetia subreptíciament el producte a un mercat ideològic que es trobava, al seu torn, al servei d'un mercat econòmic dins el qual la lletra impresa, quan no era de canvi, no hi jugava cap paper. L'escriptor, dins d'aquest cerimonial oficial, veia atenallada la seva llibertat de creador. No només perquè li imposava temes i tractaments i el sotmetia a un alt tribunal. També —sobretot, diria— perquè li treia la llibertat d'acció, l'autonomia, no per relativa menys real, de l'escriptor professional. Amb les seves «flors», els seus «mestratges» i les seves exaltacions, els Jocs Florals van ser, durant el segle XIX, la garantia de la no professionalitat de l'escriptor i, doncs, de la seva manca d'independència ideològica. Això ens explica, en bona part, els resultats literaris dels Jocs, com a mínim en els primers anys: una literatura innocent i anodina de romanços històrics i poemes nostàlgics que escrivien senyors molt seriosos, advocats, professors universitaris o terratinents: no era la lletra per ella mateixa la que importava, sinó el marc al qual donaven sentit.

I continua:

Per a la burgesia, inicialment, la catalanitat quedava reservada al primer diumenge de maig: en la festa dels Jocs Florals donava expansió als seus sentiments patriòtics. Era l'única literatura catalana que li interessava: ignorava o menystenia la popular i no podia ni imaginar-se una cultura catalana moderna i avançada, capaç de realitzar una funció social plena, canalitzant idees i empenyent el progrés econòmic i social. Lentament, però, els fracassos reiterats en la conquesta de l'Estat i la necessitat d'integrar la societat catalana, els portarà a potenciar aquest sector cultural fins aleshores més aviat superflu. I és ací on entra la progressiva expansió dels Jocs Florals arreu de Catalunya, vehiculant una activitat literària amb una forta càrrega política. Acabaran, però, perdent tota funcionalitat literària, sobretot a partir del moment que es pretengui crear una cultura moderna i, doncs, un mercat real per al

llibre i la lletra impresa. S'entén, així, que els modernistes els ataquin frontalment, encara que no assoleixen de suprimir-los: calia prèviament acabar amb la dualitat, amb la diglòssia heretada i crear de cap i de nou la infraestructura cultural. De fet, però, en el tombant de segle deixen de ser la plataforma literària de períodes anteriors: les obres literàries que donen la imatge de la literatura catalana del segle xx no tenen res a veure amb els Jocs Florals, mentre que la literatura que aquests vehiculen ha deixat ja de ser literàriament representativa. [...] Fet i fet, podríem llegir pràcticament tota la literatura flouresca en clau ideològica. [...] Al marge, però, d'aquest fet, el que m'interessa de remarcar és la impossibilitat d'aquests textos de defugir la mediatització política i social, que comença en el mateix moment de la concepció i acaba en el de la recepció. [...] En el cas que ens ocupa, les condicions vénen donades per tot aquest conjunt d'elements que conformen els Jocs, des del cartell anunciador a la festa i a la publicació posterior. L'autor, ja en el moment de concebre l'obra no pot prescindir-ne, com tampoc el públic, que la rep dins un marc concret. La mediatització, doncs, hi és inevitablement present. Fins al punt que no s'hi admet discordança.

Estudiar aquesta «mediatització» és una tasca àrdua que obliga a l'investigador a endinsar-se en l'àmbit de la història local i en els seus mètodes d'anàlisi històrica de la realitat sense caure en el localisme, amb la finalitat d'entendre la complexitat del funcionament de la cultura del catalanisme en el llarg tombant dels segles xix al xx que ens ocupa. Una mostra d'aquesta complexitat la trobem en l'exercici que proposo que sigui aquesta conferència: una anàlisi paral·lela de tres certàmens literaris no barcelonins i molt diferents entre ells, tant pel que fa a la ideologia i a l'ambició com als resultats, en un moment concret del seu desenvolupament. Els certàmens seleccionats són el Certamen Literari d'Olot (1890-1921), els Jocs Florals de Girona (1902/1903-1935) i les Festes de la Bellesa de l'Empordà (1905-1906).⁷

7. No m'he atrevit encara a escriure els Jocs Florals de l'Empordà (1882-1922), perquè la idea que l'opció empordanesa en relació amb els Jocs Florals és, a part de molt més rutpurista que la dels altres certàmens, indestruable del procés de construcció del «mite de l'Empordà» és només, fins ara, una hipòtesi de treball. De tota manera, aprofito aquesta nota per situar les Festes de la Bellesa de Palafrugell (1905) i de Figue-

El Certamen olotí prové del regionalisme tradicionalista i evoluciona al ritme de la modernització de la societat olotina; els Jocs Florals de Girona arrenquen de l'enderrocament de la provinciana Asociación Literaria i el seu certamen bilingüe (1877-1902) i els certàmens empordanesos són discontinus cronològicament, geogràficament dispersos i ideològicament progressistes (circa 1882-1922). El moment que he seleccionat és una data representativa del procés històric i cultural que estem analitzant: el 1906 i el moviment de Solidaritat Catalana.

FIGUERES, MAIG DE 1906: DEL FEDERALISME AL CATALANISME

Aquell Pous i Pagès que esmentàvem suara a propòsit d'*Els Jocs Florals de Canprosa* és el mateix que, entre els mesos de gener i d'abril de 1905 publica a *El Poble Català* una sèrie d'articles amb el títol genèric d'«El mal y el remey» on reivindica la professionalització de l'escriptor en català,⁸ i que, l'estiu del mateix 1905, obté el premi de

res (1906), totes dues presidides per Joan Maragall —un dels principals verbalitzadors del mite— en un *continuum* històric de certàmens floralescos celebrats a diferents poblacions de l'Empordà que arrenca a Figueres (1882-1883); continua a Sant Feliu de Guíxols (1884-1886/1888) i a la Bisbal d'Empordà, amb un Certamen Literari (1885-1890) que es converteix en els Jocs Florals de la Bisbal organitzats per l'Associació Regionalista L'Escut Emporità (1901-1910, aproximadament); continuen uns Jocs Florals del Sant Feliu de Guíxols (1910), uns Jocs Florals de la vila de l'Escala (1914); i comencen els Jocs Florals de l'Empordà «organitzats per l'Ateneu Empordanés baix el patrocini del Magnífic Ajuntament de la ciutat de Figueres» i celebrats a Figueres el primer any (1917), a la Bisbal el segon (1918), a Torroella de Montgrí el tercer (1920) i a Castelló d'Empúries el quart (1922), a més d'uns Jocs Florals de l'Escala celebrats el 1921. Sobre els certàmens literaris de la Bisbal, vegeu Xavier CORTADELLAS, «El segle XIX a la Bisbal» i «El segle XX a la Bisbal», dins Narcís-Jordi ARAGÓ i Mariàngela VILALLONGA (ed.), *Atles literari de les terres de Girona. Segles XIX i XX*, 2 volums, Girona: Diputació de Girona, 2003, vol. I, ps. 246-261. Sobre els certàmens literaris de Sant Feliu de Guíxols, vegeu Susanna COLL, «El certamen literari de Sant Feliu de Guíxols», *Revista de Girona*, 189, juliol-agost 1998, ps. 45-49. Sobre la construcció literària del «mite de l'Empordà», vegeu Jaume GUILLAMET, *L'Empordà dels escriptors*, Barcelona: L'Avenç, 2009.

8. Vegeu J. POUS Y PAGÈS, «El mal y el remei (I-VIII)», *El Poble Català*, 11-22, 21-1-1905 / 2-4-1905. La sèrie arrenca explícitament com a resposta a l'article del re-

prosa a la Festa de la Bellesa de Palafrugell amb la novel·la breu titulada *L'home bo*.⁹ La convocatòria d'aquest certamen, amb quatre substancials premis en metàl·lic destinats a la «mellor composició en vers»; al «mellor treball literari en prosa», sense especificació de tema; a la «mellor sardana llarga per a cobla» i al «mellor aplec de cançons originals istil género popular, pera una veu sola amb acompanyament de piano»,¹⁰ sembla un experiment directament inspirat per les propostes modernitzadores dels sectors intel·lectuals vinculats al catalanisme d'esquerres i aplegats entorn dels setmanaris *El Poble Català* (1904-1906) i *Joventut* (1900-1906).

Feia ja uns quants anys que des d'aquestes publicacions s'advertia, seguint els passos dels modernistes de *L'Avenç* (1889-1893), sobre la necessitat imperiosa de modernitzar la festa. Així, el desembre de

dactor de *Joventut* Emili TINTORER, «Per l'art de la pàtria», *El Poble Català*, 8, 31-12-1904, p. 2.

9. El premi de prosa, igualment com el de poesia, estava dotat amb cinc-centes pessetes. Vegeu-ne la breu però, al mateix temps, favorable crítica que en fa Joan Maragall, president del jurat que va premiar la novel·la de Pous i Pagès el mateix any que s'hi presentava *Josafat* de Prudenci Bertrana, en el pròleg a la traducció castellana que A. de Quintana va fer d'una altra de les novel·les de Pous i Pagès, *Por la vida*. El que interessa a Maragall de la literatura de Pous i Pagès queda sintetitzat en aquestes paraules: «Pero al naturalismo ampurdanés aporta Pous un elemento extra-artístico que no es de extrañar en un hombre, como él, de una sola pieza, según hemos dicho. Y esto que aporta Pous a su novela es la tesis, son sus ideas y sus sentimientos sociales, su afán de libertad y justicia, manifestados especialmente en sus novelas *Per la vida* y *Revolta*; y de modo supremo ya, en aquel *Home bo*, todavía no publicado en libro, obra de un tolstoísmo perfectamente asimilado y resuelto en un ambiente pirenaico, bien catalán, y en el que la prosa de Pous ha llegado a su mayor grado de fuerte sobriedad, de pureza, de poesía.» Joan MARAGALL, «*Per la vida*, de J. Pous y Pagès», dins Joan MARAGALL, *Obres Completes de Joan Maragall*, vol. XVIII, Barcelona: Edició dels Fills de Joan Maragall; Sala Parés Llibreria, 1934, ps. 204-208.

10. «Convocatòria-Cartell: Als poetes, prosistes i músics catalans», dins *Festa de la Bellesa organitzada per la Secció de Belles Arts del Centre Català de Palafrugell, Palafrugell 1905*, Palafrugell: Estampa den Joanola i Ribas, 1906. Formen els Jurats qualificadors, per a la literatura, Joan Maragall, Jaume Massó i Torrents i Joan Vergés i Barris; per a la música, Felip Pedrell, Lluís Millet i Marian Vinyas. Les composicions rebudes són 80 originals literaris i 49 composicions musicals. Vegeu Joan LINARES I DELHOM, «Composicions rebudes en secretaria», ps. 15-19.

1900, Lluís Via arremet amb força contra l'anomenat estil «floralesc», contra la figura del mestre en gaire saber i, en general, contra l'anquilosament d'una institució, d'altra banda, «molt respectable» per «l'obra actual de rehabilitació de la nostra llengua, que a ella en primer lloc se deu.»¹¹ Tot i que, en aquests moments, tothom semblava acceptar la significació altament política dels Jocs Florals de Barcelona i d'alguns certàmens literaris creats a la seva imatge i semblança,¹² es fa difícil acceptar la renúncia a la qualitat i a la modernitat literàries de les obres premiades per la institució floralesca. Jeroni Zanné, amb motiu de la publicació del llibre dels Jocs Florals de Barcelona de 1901,¹³ ho recorda novament:

Prescindint de la importància política que dins del Catalanisme tenen els Jocs Florals, hi ha que confessar que els seus resultats a favor de la cultura de Catalunya no són avui tan beneficiosos com nosaltres desitjaríem que fossin. Els Jocs Florals contribueixen, sens dubte, a la formació de bons literats: però els bons literats són els que després deuen donar vida als Jocs Florals. I els bons literats, en sa major part, cada dia s'allunyen més del torneig poètic.

I hi insisteix el 1903,¹⁴ poc abans que Lluís Via escrigui un article d'elogi a l'«energia» demostrada pels membres del jurat del Certamen Literari d'Olot de 1903¹⁵ en deixar deserts tots els premis per la manca de qualitat de les obres presentades. «Ara va bé», escriu, encara que no sense matisar la conveniència d'una decisió tan dràstica, cosa

11. Lluís VIA, «Parlem dels Jochs Florals», *Joventut*, 44, 13-12-1900, ps. 689-691.

12. Vegeu, en aquest sentit, Francisco PI Y MARAGALL, «Discurs del president del Consistori dels Jocs Florals», *Joventut*, 65, 7-5-1901, ps. 320-322: «No havia vist mai els Jocs Florals de Barcelona. Els he vist avui per primera vegada, i confesso que m'han sorprès. Me'ls figurava només com una festa literària, com un record d'aquells de Provença. Avui he descobert lo que són. No són els Jocs Florals una festa purament literària: són, a més, una festa *eminentment* política.»

13. G. ZANNÉ, «Bibliografia.- Jochs Florals.- 1901.- any 43 de sa restauració», *Joventut*, 75, 18-12-1901, ps. 489, 490.

14. G. ZANNÉ, «Notas bibliográficas: Jochs Florals.- 1903.- Any 45 de sa restauració», 180, 23-12-1903, ps. 490, 491.

15. Lluís VIA, «Cal donar l'exemple», 187, 10-9-1903, ps. 593-595.

que demostra el constant voler i doler dels detractors dels Jocs en un moment en què la xarxa de certàmens literaris creada entorn dels de Barcelona es converteix en una de les principals fonts d'alimentació ideològica del catalanisme polític. El 1904, el mateix Via publica una carta oberta dirigida al Cos d'Adjunts dels Jocs Florals de Barcelona perquè es plantegi la necessitat de reformar-ne els estatuts,¹⁶ i Josep Pous i Pagès proposa un nou model de certàmens en el darrer dels articles d'«El mal y el remey»:¹⁷

Jo no crec en la virtualitat dels certàmens. Encara que tinguin tota l'àmplia llibertat de tema que dóna el de què parlo anteriorment, pesa sempre sobre l'escriptor la preocupació del Jurat, de l'espai de temps limitat per a l'admissió dels treballs, totes les condicions, en fi, que la idea de concurs evoca.

Lo verament hermós fóra la creació d'uns quants premis anyals o bianyals per a concedir-los al millor llibre català de vers o de prosa publicat durant aquell temps. Això deixaria l'escriptor en completa llibertat per a produir la seva obra, i no serien possibles aquelles errades del jurat que moltes vegades ocasiona la lletra manuscrita.

16. Lluís VIA, «Quelcom sobre els Jocs Florals. A l'honorable Cos d'Adjunts», *Joventut*, 221, 5-5-1904, p. 281. No va ser fins el 1905, després del fracàs que va suposar un Consistori format per representants dels sectors més tradicionals de la institució jocfloralasca i de la joventut més crítica, que es va iniciar el dificultós procés de reforma dels estatuts dels Jocs Florals de Barcelona. Pel que fa al perquè i a les dimensions del fracàs, vegeu l'actitud iconoclasta defensada per Arnau MARTÍNEZ I SERIÑÁ, «Per què havem dimitit», *El Poble Català*, 24, 22-4-1905, p. 2, i, sobretot, per Manel de MONTOLIU, «Salt endarrera», *El Poble Català*, 26, 6-5-1905, p. 2. Aquesta posició no va acabar de convèncer els redactors de *Joventut*, força més contemporitzadors. Vegeu, en aquest sentit, la reacció de R. MIQUEL Y PLANAS, «Lo dels Jochs Florals», *Joventut*, 274, 11-5-1905, ps. 297-299, «Els Jochs Florals d'enguany», *Joventut*, 274, 11-5-1905, ps. 302, 303, i Lluís VIA, «Altres cop els Jochs Florals», *Joventut*, 298, 26-10-1905, ps. 681-683. Els nous estatuts dels Jocs Florals de Barcelona no van ser publicats fins al 1908, dos anys després dels de Girona. Vegeu *Estatuts del Consistori dels Jocs Florals de Barcelona*, Barcelona: Estampa La Renaixensa, 1908. Pel que fa als de Girona, vegeu *Estatuts del Consistori dels Jochs Florals de Girona*, Girona: Tipografia d'En Masó, 1906.

17. J. POUS I PAGÈS, «El mal y el remei. VIII: Resum y conclusions», *El Poble Català*, 22, 8-4-1905, ps. 1, 2.

Crec que si la creació d'aquests premis no és un fet, cal donar-ne la culpa que ningú s'ha cuidat de fer-ne veure l'acció benfactora als capitalistes catalans. Perquè digueu: què els seria a molts d'ells destinar mil pessetes cada dos o tres anys a la fundació d'aquesta obra meritòria? I què més poden desitjar en la llur riquesa que lligar el seu nom per sempre més a un llibre que pot assolir la immortalitat?

Com a egoisme natural, doncs, fins deixant de banda l'amor que puguin tenir a la terra on han fet la llur fortuna, ells tenen la paraula.

El certamen «de què parlo anteriorment» és, no cal dir-ho, la Festa de la Bellesa de Palafrugell, convocada per la Secció de Belles Arts del Centre Catalanista de la vila, la «convocatòria-cartell» de la qual s'havia publicat poc abans de l'article de Pous.¹⁸ L'experiment empor-danès consistia, en primer lloc, a «agermanar la poesia i la música en una festa única»;¹⁹ i, en segon lloc, a canviar els inútils «objectes artístics» per substanciosos premis en metàl·lic que recompensessin «al guanyador el treball esmerçat en l'obra»²⁰ i a eliminar, amb «les tres flors simbòliques», l'obligació dels poetes a cenyir-se a una temàtica concreta. En aquest sentit, afirma Manuel de Montoliu,²¹ «cal endreçar una encoratjadora felicitació al "Centre Català" de Palafrugell, organitzador del concurs literari musical d'aquesta vila, per la valenta iniciativa que ha demostrat, realitzant una sèrie de reformes radicals en la forma i en el fons d'aquestes justes poètiques tradicionals en la nostra civilització. Han demostrat ésser esperits enemics de la rutina i animats de la sagrada i rara mania de la reforma, a la qual se deuen en els avenços en totes les formes de la humana activitat. Ells han tingut

18. Vegeu-la publicada a «Festa de la Bellesa organitzada per la Secció de Bellas Arts del Centre Català de Palafrugell. Cartell del concurs», *Lo Geronès*, 515, 11-3-1905, p. 1, o, entre moltes altres, a les «Noves», *Juventut*, 266, 16-3-1905, p. 183.

19. Vegeu «Noves.- Festa de la Bellesa», *El Poble Català*, 36, 15-7-1905, p. 4.

20. J. Pous i PAGÈS, «El mal y el remei. VIII: Resum y conclusions», p. 2: «Això és lo que han ja fet els organitzadors de la Festa de la Bellesa, quan cartell se publicà no fa gaire en aquestes planes. Jo els felicito calorosament per la llur iniciativa. És el primer pas veres la solució de l'actual conflicte, i em felicito doblement que siguin empor-danesos els que l'han donat.»

21. M. de MONTOLIU, «Sobre el concurs de Palafrugell», *El Poble Català*, 23, 15-4-1905, p. 1.

la vista prou clara i l'esperit prou sincer per a vèncer i reconèixer públicament la malaltia que corseca aquest arbre centenari dels Jocs Florals, abandonat ja fa molts anys als seus mals de vellúria mercè a un malentès respecte a la tradició. Aquesta cega idolatria al passat ha privat l'aclimatació dels Jocs a les noves circumstàncies de son segon naixement i a l'adaptació de sa revellida soca al terror de la civilització moderna, que no ha pogut fer assimilar dins ses entranyes la frescor i la vitalitat de la nova saba. Aquest treball d'adaptació a l'esperit de l'època és el que han començat generosament aquests valents organitzadors. Dins d'un cercle modest com suposa la celebració d'un concurs a una vila de segon o tercer ordre, la reforma ha sigut radical i plena de bon sentit.»

Una reforma d'aquesta categoria només es podia assajar, com diu Montoliu, en «una vila de segon o tercer ordre», però també és veritat que només podia tenir una projecció real si hi participaven personalitats de la talla de Joan Maragall, Jaume Massó i Torrents —membres, juntament amb Joan Vergés i Barris, del jurat literari— o Felip Pedrell, president del jurat musical. Tots ells, en connivència amb una joventut que identifica plenament modernisme i catalanisme, es proposen dignificar el paper de l'art en la societat moderna a través de la professionalització de l'artista, al mateix temps que col·laboren en la construcció simbòlica de la nació catalana d'acord amb el projecte «Catalunya endins» d'Enric Prat de la Riba. No es pot entendre de cap altra manera la conjunció de música i literatura en una festa en què la Bellesa, al marge de constrenyiments temàtics, toca amb els dits alats un paisatge molt concret —el de l'Empordà— i la dansa destinada a convertir-se en un dels símbols de la catalanitat. Com diu Maragall al final del seu discurs, una veritable «oració» a la Bellesa:

Doncs una festa de bellesa hauria d'ésser la representació d'un d'aquests instants. Per a fer-la nosaltres, aquí tenim l'Empordà, que per a mi és la flor de Catalunya, perquè tot el que fa Catalunya, i hi ha en ella, des de la neu dels Pirineus fins al baix horitzó marí, també fa l'Empordà i en ell es troba. Doncs triaria un lloc que fos així mateix la flor de l'Empordà —com aquell qui diu la flor de la flor— i triaria el més bon temps de l'any; i a les envistes de les altes blancors de la gran

serra i de la blavor del mar sota l'altra balvor del cel, i en un prat ben verd i de bona ombra, faria comparèixer les noies empordaneses més boniques, que serien com la flor de la boniquesa catalana, i que dansessin! Agafades de mans amb els fadrins més forts i destres, coronats de vermellor, que dansessin la gran dansa, la sardana: i l'amor ja hi fóra. I uns bons cants! Que tants com són de mena cantadors en tota la nostra terra hi acudissin a cantar cançons belles, perquè tothom pogués conèixer quins les canten millor, i cançons noves per a donar la palma a la més ben trobada. I el mateix els poetes, a veure quin més forta donaria la santa extremitud de la paraula; i també els qui fan viure la pedra en forma humana; i els qui barrejant només colors ja en tenen prou per a crear la imatge expressiva de l'ànima de les coses: tots aquí en un bell redós, que el guarnissin favorable a l'ensomni de les coses imaginades. I tot voltant, nins que juguessin a mil jocs de córrer i riure; i vells en els pedrissos al sol i a l'ombra, que duguessin aparellades rondalles i belles sentències. I fires de totes les coses del pla i de la muntanya que comprades o venudes fan la vida més bella. Oh! quin brogit i quin vaibé i quines rialles, i quin lligar-se els ulls i els cors, i quin alçar-se glòries noves i coronar de fulles fresques els fronts que es comencen a acotar marcits i les blanques cabelleres. Oh! les grans festes anyals de la bellesa catalana!

Mes això no es fa pas de cop i volta, i heus aquí que ara nosaltres comencem. En un gra de poesia en una bella passada, hi ha la llavor de tota la bellesa del món. I així com us he dit que de Natura contemplada en estat de gràcia en naixia l'amor i tota llei de boniquesa, també ara us dic que una paraula inspirada, una harmonia profunda, us pot donar, amb delícia d'estranya i concentrada fortaleza, la visió de totes les neus de les muntanyes, de les verdors renaixents, de la verdor a l'ombra, i de l'aimada que hi dansa somrient-vos. Només cal la gràcia.

És en aquests termes, segurament, que Joan Maragall entenia a començament de segle la seva col·laboració amb el projecte polític de Prat. I ho feia a través d'una activitat frenètica que coincidia amb un moment de màxima plenitud personal i intel·lectual. L'any 1905, a part de presidir la Festa de la Bellesa de Palafrugell, Maragall presideix els Jocs Florals de Girona i accepta el paper de mentor de la burgesia catalana novament des de les pàgines del *Brusi*,²² sense aban-

22. Vegeu Enrich de FUENTES, «Miracle», *Juventut*, 284, 20-7-1905, p. 459.

donar les seves col·laboracions a *La Veu de Catalunya*, a *El Poble Català* o a *Juventut* ni, és clar, la seva creació poètica. Tal com escriu en una carta al seu amic Josep Pijoan, té por que no es converteixi en una «gran *patum*». ²³ De fet, ja ho era quan, l'estiu de 1905, el mateix Pijoan li demana de part de Prat de la Riba de col·locar el seu nom a les llistes electorals de la Lliga Regionalista al parlament de Madrid, proposta que, després de penar-s'ho molt, Maragall declina. ²⁴ En qualsevol cas, la seva autoritat reconeguda legitima el projecte empor·danès i sanciona un dels veredictes més polèmics de la història dels premis literaris a Catalunya: la distinció, per damunt de *Josafat* de Prudenci Bertrana, de *L'home bo* de Josep Pous i Pagès. No podem aprofundir en els termes de la polèmica, ²⁵ però sí que hem de recordar que ningú no va passar per alt ni la superioritat literària de l'obra finalista en relació amb la guanyadora, ni els motius reals que expliquen el veredict final. Joan Vergés i Barris els explicita clarament en la memòria del secretari del jurat literari ²⁶ i són indestructibles de la força que, malgrat la modernitat de l'experiment palafrugellenc, continua tenint l'extraliterària moral, com ho demostra el fet que el jurat escull distingir, en comptes del «drama punyent que batega en l'interior d'aquell home, les violentes convulsions de son esperit turmentat, que es transparenten en ses accions i en ses paraules, ens suggestionen tan fortament que ens produeixen la noble fruïció de l'art», una obra que «vos omple el cor d'emoció, que vos asserena l'esperit, que vos acarona el cervell d'una aura refrescant i purificadora, que us inunda tot l'ésser d'un plaer inefable».

23. Vegeu «Carta de Joan Maragall a Josep Pijoan (ca. maig de 1903)», dins Joan MARAGALL, *Obres Completes*, volum XXIII, Edició dels fills de Joan Maragall; Sala Parés Llibreria, 1936, ps. 16-19.

24. Vegeu «Carta de Joan Maragall a Enric Prat de la Riba (Olot, 27-8-1905)», dins Joan MARAGALL, *Obres Completes*, volum XXIV, Edició dels fills de Joan Maragall; Sala Parés Llibreria, 1936, ps. 111-113.

25. Sobre la polèmica generada arran del premi de Palafrugell, vegeu l'estudi de Glòria GRANELL, *Prudenci Bertrana: els primers passos de l'artista*, Girona: Ajuntament de Girona, 2003.

26. Vegeu «Memòria del Secretari del Jurat literari, En Joan Vergés i Barris», ps. 37-46.

Si, per tant, la professionalització de l'escriptor és l'objectiu que hi ha al darrere de tots els intents de modernització dels Jocs Florals a començament del segle xx, no podem sinó constatar el fracàs del valent assaig empordanès. Però tampoc no hem d'oblidar que, en realitat, molt per damunt d'aquest objectiu eminentment literari, hi ha el polític, i que aquest sembla haver-se assolit plenament, ja que al darrere de la Festa de la Bellesa s'hi percep la intenció d'integrar l'Empordà, comarca tradicionalment vinculada al republicanisme i al federalisme,²⁷ en el gran projecte del catalanisme polític, i la Festa de la Bellesa de Palafrugell en representa, si no el punt d'arrencada, sí l'inici de la construcció simbòlica de la identificació entre les essències de l'Empordà i l'«ànima» de la Catalunya que busca la seva llibertat mitjançant la pràctica política. Per això, ningú —excepte Prudenci Bertrana— no es lamenta del fracàs que suposa, en sentit estricte, la festa de Palafrugell. En el fons, el que tothom destaca és la continuïtat que un dels principals organitzadors, Joan Linares Delhom,²⁸ s'afanya a recordar des de les pàgines de la revista *Empòrium* (1905-1906) immediatament després de la celebració de la Festa de la Bellesa:

El nostre plan, dit en poques paraules, és aquest:

Fundar una associació empordanesa quin principal fi siga a celebració anyal d'una Festa, amb el corresponent Concurs, com la que enguany hem fet a Palafrugell,

Premis en metàl·lic,

Temes lliures,

Concursos mixtes de Literatura i Música,

Celebració de la Festa cada any en diferent població de l'Empordà (Alt i Baix).

Per bé que la finalitat explícita de la nova associació ha de ser posar ben

27. Vegeu, per exemple, Emili TINTORER, «El catalanisme a l'Empordà», *Juventut*, 140, 16-10-1902, ps. 665-667, i, del mateix autor, «El catalanisme a Sant Feliu de Guíxols», 148, 11-12-1902, ps. 804-806.

28. Vegeu Joan LINARES DELHOM, «Un projecte», *Empòrium*, 2, 15-8-1905, ps. 21, 22. Ja se n'han fet ressò Emili TINTORER, «Carta de fora», *Juventut*, 286, 27-7-1905, ps. 473-475 i «Noves.- Festa de la Bellesa», *El Poble Català*, 36, 15-7-1905, p. 4.

alt «el nom de l'Empordà» i «ajudar al desvetllament artístic de la nostra terra»,²⁹ s'entén que aquest desvetllament artístic ha de ser convenientment dirigit a construir la imatge literària i musical de l'Empordà catalanista. És ben significatiu, en aquest sentit, que la segona de les poblacions empordaneses on se celebri la Festa de la Bellesa sigui Figueres i que Joan Maragall hi repeteixi presidència.

La Festa de la Bellesa de Figueres, subtitulada «Concurs Artístic Català organitzat per la subcomissió de festeigs de les Fires de Santa Creu de Figueres»³⁰ amb un cartell sensiblement distint al de l'any anterior i un jurat format per Ignasi Iglésies i Josep Pous i Pagès, pel que fa a la part literària, i per Lluís Millet, Francesc Alió i D. Mas i Serracant, pel que fa a la musical, presenta algunes diferències substancials en relació amb la de Palafrugell. A més de la reducció substancial de l'import dels premis —les cinc-centes pessetes dels premis de poesia i de prosa es converteixen en dues centes-cinquanta— tornen a aparèixer els inevitables objectes d'art —flor natural inclosa— i l'especificació de temes.³¹ Amb una participació considerable, sobretot en la secció literària —s'hi van presentar cent vuitanta-vuit composicions literàries i catorze de musicals—, la Festa de la Bellesa de Figueres obté ben poc ressò artístic³² i, en canvi, una gran transcen-

29. Joan LINARES DELHOM, «Un projecte», p. 22.

30. Vegeu-lo publicat a *Festa de la Bellesa. Concurs artístic Català organitzat per la sub-comissió de festeigs de les fires de Santa Creu de Figueres, Figueres, maig de 1906*, Palafrugell, Estampa den Joanola i Ribas, 1907, ps. 7-9. La comissió organitzadora de la Festa de la Bellesa de Figueres és formada per Josep Puig Pujades, Joaquim Cusí, Lluís Massot, Felip Llonc, Francisco Sala i Joan Antic.

31. És el cas del quart i del cinquè premis del cartell, «un cuadro d'un pintor català, al millor sonet sobre tema lliure» i «un objecte d'art en bronzo, a la millor poesia dedicada al fundador de les societats corals de Catalunya en J. Anselm Clavé».

32. El veredicté és el que segueix: el premi «de vers» l'obtingué el poema «El primer fill» de Josep Palahí, i el «de prosa junt amb l'accéssit se partiren en dos premis iguals i d'igual categoria entre les composicions *Anyorança* quin autor resultà ésser en Francisco Presas i *Margarideta* d'en Prudenci Bertrana.» Gabriel Alomar va obtenir el premi al sonet amb «La visió de Getsemaní». Vegeu «Memoria del secretari del Jurat literari, En J. Pous i Pagès», *Festa de la Bellesa. Concurs Artístic Català organitzat per la sub-comissió de festeigs de les fires de Santa Creu de Figueres, maig de 1906*, Palafrugell, Estampa den Joanola i Ribas, 1907, ps. 43-50. És in-

dència simbòlica, en la mesura en què Joan Maragall converteix el discurs presidencial en un elogi de l'Empordà per la llibertat que caracteritza el tarannà dels seus habitants i en un elogi de la sardana com a dansa «federal»:

Salut, noble Empordà, cel ventejat, terra neta, mare de gent valenta i franca, hostel del treball i sa alegria, pubilla del Pirineu i el mar, capçal de la pàtria, mirall de Catalunya. [...] Terra de llibertat és lo que jo en diria de l'Empordà per a fer-ne tot l'elogi en una sola paraula; perquè en aquesta paraula, llibertat, s'hi troben totes aquelles virtuts vostres i sols amb elles és digne un poble d'ésser lliure. Com se sol dir de tots els catalans, pot dir-se per excel·lència de vosaltres que cada u té un rei al cos. Digueu: —Sí que l'hi tenim, però de tal manera que cada u respecta el rei que hi ha al cos del germà amb la condició que tots respectin el que hi ha en el nostre.— I en aquesta mútua reconeixença s'hi troba la veritable llibertat, i no n'hi ha pas d'altra que mereixi ben bé aquest nom.

Així la vostra sardana s'ha fet la dansa catalana, perquè és una dansa de reis: tothom hi va a una, però cadascú hi entra i en surt quan vol; i mentre és dins se subjecta a la llei de son compàs, que és com si diguéssim el ritme de la vida social, la llei igual per a tots i, no obstant, a mida de cada u; que el vell la dansa com a vell, el jove com a jove, la dona com a dona, el nin com a nin, sense que per xò l'un embarrassi l'altre, ni ningú perdi el majestuós acompassament del tot; i quan no el vol seguir més, marxa a son arbitri, deixant a llur plaer els que vullen seguir-lo; mentre hi és, se lliga a tots per les mans; mes les mans són franques de pendre i de deixar. Voleu entrar-hi? La rodona s'obre i dues mans vos prenen. Voleu sortir-ne? Aquelles mans mateixes vos solten lliure, i la rodona tornant-se a tancar segueix impertorbable la seva rítmica llei. Feu lo que vullau, mai hi feu nosa perquè mai hi feu falta; i a mercès d'aquesta santa llibertat, la rodona s'eixampla o s'estreny, és xica o és grossa, és de tres o de tres-cents, però tant sarda-

teressant destacar que el poema guanyador és el mateix que l'any anterior, a Palafrugell, Joan Vergés i Barris havia destacat en la memòria del secretari juntament amb un altre, «Morblond i Sorbeila», de Joan Llongueras, que va obtenir, al cap de poques setmanes, la Flor natural dels Jocs Florals de l'Escut Emporità de la Bisbal. Vegeu, a banda el discurs de Vergés suara esmentat, «Noves», *Empòrium*, 2, 15-8-1905, p. 32.

na són tres-cents com tres; és unió i llibertat alhora; és la dansa federal que ajunta als homes lliures i als pobles lliures; és la dansa catalana.³³

Per la seva banda, el flamant guanyador de la Festa de la Bellesa de Palafrugell i secretari del jurat literari de la de Figueres, Josep Pous i Pagès, converteix el seu discurs en una càrrega contra la manca d'ambició cultural dels empordanesos i, més concretament, dels figuerencs, a partir d'una severa crítica a l'afició pels balls «de saló» i d'una defensa aferriada del teatre com a escola de bons costums:

Perquè —i no us prengueu a mal lo que ara vaig a dir-vos— la vida intel·lectual de Figueres n'és molt necessitada de l'empenta que el florir d'aquesta festa pugui donar-li [...] Tots sabeu lo que preocupa principalment els figuerencs; tots sabeu que el ball és com el centre de rotació de la vida figuerenca. [...]

El teatre, de totes les belles Arts que es dirigeixen al cor i al pensament, és la d'influència més grossa, més directa sobre les multituds. Per què no heu de fer-lo servir per a treure el jovent de les sales de balls inclinant-lo a un espectacle que eduqui el sentiment i desvetlli la intel·ligència?

La necessitat de recatalanitzar la societat catalana passa per damunt dels problemes de professionalització a què respon la primera convocatòria de la Festa de la Bellesa de Palafrugell i per damunt de la necessitat de modernitzar la institució flouresca. El discurs de Pous i Pagès, de to regenerador i altament didàctic, se situa plenament en l'òrbita catalanista en uns moments, marcats pel moviment de Solidaritat catalana, en què la tan lloada «llibertat» empordanesa podria fàcilment convertir-se en un problema de lesa pàtria. D'aquí, que Joan Maragall construeixi a través dels discursos de Palafrugell i de Figueres una oda en prosa a l'Empordà, comarca que ha de tenir un gran pes en la construcció de la Catalunya «catalana» que el catalanisme es proposa «reinventar», a través de la xarxa de centres catalanistes, cer-

33. «Discurs del president del Jurat literari En Joan Maragall», *Festa de la Bellesa. Concurs Artístic Català organitzat per la sub-comissió de festeigs de les fires de Santa Creu de Figueras* ps. 33-42.

tàmens literaris, ateneus i orfeons. Maragall ha pres el testimoni de Jacint Verdaguer, mort el 1902, molt poc després d'haver presidit els Jocs Florals de la Bisbal (1901) i d'haver posat unes quantes pedres fonamentals en la construcció literària de l'Empordà com a dipositari de les essències de la pàtria. Unes determinades essències, és clar, que complementen les dipositades en el mite de la Muntanya catalana o, malgrat les dificultats, les del mite de les «pedres de Girona». En qualsevol cas, Maragall aconsegueix convertir, a través de la poesia —indistintament en vers i en prosa—, la idiosincràsia empordanesa en símbol de la idiosincràsia catalana; símbol que adquirirà un gran rendiment, en el marc de les relacions Catalunya/Espanya, en la construcció del discurs idelògic de l'Espanya federal mitjançant el símbol sardanístic. És evident que aquest discurs simbólicoideològic quedava ben lluny de l'ortodòxia pratiana, però aquests anys, entre 1905 i 1906, intel·lectuals i polítics busquen un consens —i l'intent de conciliació del federalisme i el catalanisme que és el discurs de Maragall sobre l'Empordà ho demostra— que es perdrà de seguida que els interessos de classe passin novament per davant de la «unitat» patriòtica.

OLOT, SETEMBRE DE 1906: DEL REGIONALISME AL CATALANISME

El setembre de 1906 es va celebrar el dissetè Certamen Literari d'Olot. Creat el 1890 pel Centre Catalanista de la ciutat (1889), el certamen constitueix, juntament amb el setmanari *L'Olotí* (1890-1898), un dels principals portaveus del regionalisme que, a començament de la dècada dels noranta, començava a organitzar-se en una xarxa espessa entorn de la Unió Catalanista. A Olot, capital de la Garrotxa, la doctrina regionalista que sintetitzen les Bases de Manresa (1892) constitueix la via a través de la qual el carlisme es dissol en una de les formes del catalanisme més tradicionalista i conservador, proper al vigatanisme, i a l'intent de perpetuar, contra els embats de la modernitat i les vertiginoses transformacions de la societat, els valors immutables del catolicisme, del pairalisme i del paternalisme com a forma de relació social. Així, de la mateixa manera que la pintura de

paisatge de l'Escola d'Olot, amb Joaquim i Marian Vayreda i Josep Berga i Boix com a principals representants, ofereix una visió de la realitat idealitzada, la literatura que generen els Jocs Florals d'Olot contribueix a la construcció i a la divulgació del mite de la Muntanya catalana, que prèviament ha apuntalat la poesia de Jacint Verdaguer, significativament nomenat primer president del certamen olotí. Entre 1890 i 1906, doncs, el Certamen Literari d'Olot es converteix en un mirall que reflecteix amb gran nitidesa l'evolució i la crisi del regionalisme, les polèmiques entre els sectors partidaris del possibilisme polític i els defensors a ultrança del «o tot o res», a més de les crisis que regularment sacsegen la institució floralasca. Al jurat del Certamen Literari d'Olot de 1903 pertany la decisió dràstica, esmentada més amunt, de deixar deserts tots els premis, que és una manera prou efectiva que té el Consistori olotí de plantejar la necessitat imperiosa de revisar el funcionament de la festa i de posicionar-se al costat de les veus que, sobretot des de Barcelona i des de l'Empordà, clamen a favor d'una radical modernització de la institució en un moment en què els joves propers a la Lliga Regionalista demanen pas als vells regionalistes i lluiten per situar Olot en el projecte polític liderat per Enric Prat de la Riba.

El certamen de 1906 presenta, en aquest context, una sèrie d'elements que el diferencien dels anteriors i que, en certa manera, el converteixen en un camp d'experimentació de les noves propostes. Primer, cal destacar l'especial configuració del jurat qualificador. Aquesta vegada, d'acord amb les directrius exposades en els «Ideals de renovació» d'un jove i actiu Octavi Pell i Cufí —poeta barceloní assidu als Jocs Florals i vinculat ideològicament i estètica al grup d'*El Poble Català*—, la comissió organitzadora intenta confegir un «Jurat intel·lectual en el ver sentit de la paraula, un Jurat dotat d'una cultura superior i apte per premiar les composicions millors en el seu fons, més delicadas, més perfectas en la seva forma.»³⁴ D'aquest jurat queden necessàriament exclosos els mestres en gai saber, títol que es troba, com hem

34. Leandre MONTAGUT [Octavi Pell i Cufí], «Ideals de renovació», *Revista Olotina*, 3-6-1906, ps. 691-693.

vist més amunt, d'allò més desprestigiat.³⁵ Amb una terminologia de ressons nietzscheans, Pell i Cufí dissecciona la figura del mestre en gai saber i explicita les raons que la converteixen en un dels majors obstacles per a la modernització dels Jocs Florals, unes raons que es redueixen a una de fonamental: la força ofegadora de la mediocritat institucionalitzada. D'aquesta manera, el jurat de 1906 queda integrat, en un primer moment,³⁶ per Josep Puig i Cadafalch, Joaquim Ruyra, Pere Valls, Adrià Gual, Josep Carner, Octavi Pell i Cufí i Claudi Bassols, personatges que, malgrat que provenen de les files modernistes, es distingeixen en general per participar activament des de diferents àmbits en la concreció del projecte noucentista, cosa que determinarà, no cal dir-ho, el perfil dels escriptors guardonats, entre els quals cal destacar el grup de Josep Carner, aplegat fins al moment entorn de la revista *Catalunya* (1903-1905) i, a partir de 1906, de *La Veu de Catalunya*, i diversos membres del «cenacle» poètic d'*El Poble Català*.³⁷

En segon lloc, el certamen de 1906 incorpora un element essencial per a la transformació de la festa literària en una plataforma de mercat: els premis en metàl·lic. Es tracta d'una iniciativa de la mateixa Junta organitzadora, que ofereix un premi de dues-centes pessetes a una col·lecció de cançons de «cayent popular»³⁸ per tal de potenciar la subs-

35. Recordem, entre d'altres, l'article de Lluís VIA, «Parlem dels Jochs Florals», *Juventut*, 44, 13-12-1900, ps. 689-691. Molt proper, cronològicament parlant, a la celebració del certamen olotí és l'article de Manel de MONTOLIU, «Uns Jocs Florals menors», *El Poble Català*, 20-8-1906, p. 3, en què identifica la caduca figura del mestre en gai saber amb l'anquilosament dels Jocs Florals de Barcelona. A diferència d'altres intervencions de Montoliu, en aquest article el crític fa un elogi de la vitalitat dels determinats certàmens «de fora».

36. Octavi Pell i Cufí, vocal del jurat, mor a mitjan juliol de 1906. Vegeu Evelí BARNADA, «En Octavi Pell y Cufí», i P. M. ROSSELL I VILA, «Recort d'amich», *Revista Olotina*, 22-7-1906, ps. 777, 778 i ps. 779, 780.

37. Els autors premiats en el Certamen Literari d'Olot de 1906 són Oriol Martorell (flor natural), Manel Ribot i Serra, Ramon Vinyes, Josep Franquet i Serra, Antoni Busquets i Punset, Josep Tous i Maroto, Xavier Viura, Joaquim M. Nadal i Maria Antònia Salvà (premis literaris); i Juli Garreta, Frederic Alfonso i Joan B. Lambert (premis musicals).

38. «XVII Certamen literari musical d'Olot», *Revista Olotina*, 8-7-1906, ps. 753-756.

titució dels malvistos «objectes d'art». La «Carta oberta» tramesa per Pere Prat Gaballí, Joaquim Rosselló i Roure i Josep Anguera i Bassedas a *El Poble Català* amb motiu, precisament, dels guardons oferts en el cartell del Certamen Literari d'Olot, provoca una interessant resposta del president de la Junta organitzadora, Jaume Gassiot, a la qüestió, sobretot perquè fa referència als problemes amb què es troba la comissió organitzadora en l'aplicació de reformes en el cartell de premis:

Ja en l'acta mateix de la festa de l'any passat, vaig pregonar la necessitat d'un canvi en la manera d'arbitrar premis i he vist ab satisfacció que la Junta organitzadora d'enguany oferí, havent-se adjudicat i entregat, un premi en metàl·lic que servís de garantia per als que desconfien dels objectes d'art.³⁹

En aquest sentit, l'esperit renovador queda refermat. Les traves per a la implantació definitiva dels premis en metàl·lic provenen, en el cas d'Olot, d'altres sectors —probablement dels mateixos ofertors dels guardons— poc sensibilitzats, tal com insinua Gassiot quan remarca que «no es que l'Agrupació Catalanista d'Olot no es dolgui en gran manera que no es correspongui degudament als meritíssims treballs dels poetes que concorren a sa crida, mes ocorren certs acontereiments del tot impossibles de preveure per als que es necessita la bona voluntat de tots». Aquest pas sembla especialment difícil de fer, segons demostren les sovintejades referències al problema, tant en el marc del certamen olotí com en un àmbit més general.

Per altra banda, els canvis també es fan palesos en el cartell anunciador del certamen. No només són diferents els termes a partir dels quals la comissió organitzadora fa la crida als possibles concursants:

Poetes i prosistes de Catalunya; a vosaltres, desvetlladors de la consciència nacional, aquesta junta us prega que honreu amb vostres cants

39. Jaume GASSIOT, «Resposta á la Carta oberta dels Srs. P. Prat Gaballí, Joaquim Rosselló y Roure, y Josep Anguera y Bassedas, publicada en *El Poble Català*», *Revista Olotina*, 23-9-1906, ps. 885, 886. Vegeu «Carta Oberta. Senyor don Jaume Gassiot, president de la Junta organitzadora del Certamen Literari d'Olot de 1906», *El Poble Català*, 20-9-1906.

el certamen qual organització se li ha confiat per a celebrar-lo, ajudant Deu, per les pròximes festes del Tura.

No dubtem que donareu una prova més del vostre amor al poble català que avui ha demostrat plenament que el perfum que desprenen vostres flors poètiques no emmanllevades, sinó nascudes espontàniament en nostres prats, ha sadollat son ànima determinant el reviscolament d'energies que ens han de dur al benestar social.

Acudiu a la invitació que us fem des d'un graó del tron del Pirene perquè les flaires de les seves flors amb les vostres se reconeixin germanes, i vostres cançons ressonin en el cor de cada català, que aprenent d'estimar la bellesa, aprendrà a estimar la mare pàtria que la presenta als ulls de quiscun segons ella l'ha sentida.⁴⁰

Les reformes es reflecteixen fins i tot en la denominació de la festa, ara Certamen Literari Musical d'Olot. La introducció, el 1897, d'un premi destinat a peces musicals amb lletra i melodia arriba al punt culminant en aquesta edició del certamen ja que s'atorga per primera vegada entitat pròpia al component musical en les festes literàries. Així, a més d'un jurat literari, en aquesta ocasió s'escull un jurat musical constituït per Lamote de Grignon, Lluís Quintana i Jaume Martorell, prevere i organista de la parròquia de la ciutat. La promoció d'aquest tipus de premis és paral·lela al procés de renovació dels Jocs Florals que es produeix arreu de Catalunya. En aquest sentit, Manuel de Montoliu ja va publicar, el 1904, una sèrie d'articles a *La Veu de Catalunya* sota el títol de «Els Jochs Florals», en què teoritzava sobre el fet poètic i expressava la necessitat d'equiparar la poesia a d'altres arts i crear, amb Wagner com a model, un Art total.⁴¹ La música té en aquest projecte un paper essencial. Per això, en reivindicar la reconversió dels Jocs —que haurien de posar-se al dia per satisfer les aspiracions del nou artista i retre culte a la Bellesa suprema—, proposa que alguns dels premis dels cartells siguin destinats a composicions musicals, tal com s'esdevé, efectivament, en el primer Certamen Literari Musical d'Olot.

40. «XVII Certamen literari musical d'Olot», p. 753. Les composicions rebudes van ser cent cinquanta-set.

41. Manuel de MONTOLIU, «Els Jochs Florals», *La Veu de Catalunya*, 2-4-1904.

Els Jocs Florals d'Olot de 1906 semblen, doncs, destinats a provar la viabilitat d'un nou tipus de certamen concebut amb uns criteris més moderns. En aquest sentit, és també il·lustratiu el veredictes acordat pel jurat. En relació amb els resultats assolits en les anteriors edicions —gran quantitat de premis deserts i interminables denúncies sobre la mala qualitat de les obres—, aquest veredictes suposa un contrast evident. No només es concedeixen tots i cadascun dels vint-i-dos premis oferts, sinó que s'atorga un nombre excepcional d'accèssits. Davant del fet, Claudi Bassols, secretari del jurat, considera convenient justificar-ne l'actuació:

De gran volada son els [Jocs Florals] que avui celebrem en aquesta festa, alegre i majestuosa com totes les dels Jocs Florals, amb tot i no haver obrat el Jurat amb aires de benevolença, com poden alguns haver cregut, sinó ans bé ple d'un esperit de rectitud i Justícia. Signe esplendent de vitalitat d'una idea quan treu brotada pertot arreu.⁴²

La reforma del Certamen Literari d'Olot queda circumscrita en una etapa que es distingeix, arreu de Catalunya, pel dinamisme cultural i polític. No és cap casualitat que aquesta etapa es desenvolupi en estreta relació amb l'eufòria dels primers moments del moviment de Solidaritat Catalana. Hi ha una sensació general que alguna cosa nova i de gran transcendència s'està produint i es fa perceptible des de tots els punts de vista un important increment de l'activitat cultural, no car dir-ho, catalanista.

GIRONA, NOVEMBRE DE 1906: DEL PROVINCIALISME AL CATALANISME

Que Girona no és una ciutat fàcil a començament del segle xx ho demostren, a part de la construcció del mite literari de la «ciutat morta» per part de la mateixa intel·lectualitat que es proposa regenerar-la,⁴³

42. Claudi BASSOLS, «Memoria llegida pel Secretari del Jurat en els Jochs Florals d'enguany», *Revista Olotina*, 16-9-1906, ps. 875-879.

43. Vegeu, al marge de la construcció literària del mite finisecular, C. BOSCH DE LA TRINXERIA, «Gerona. Notacions de mon carnet de viatge», *La Renaixensa*, Any XVII, 1887, ps. 361-364.

els pocs comentaris que apareixen sobre la ciutat fora de la premsa local. A final de 1905, l'activitat frenètica de la Lliga Regionalista per tal de fer-se un lloc rellevant en la política municipal queda reflectida a les pàgines de *La Veu de Catalunya*, que incorpora una secció especialment destinada a resseguir el moviment polític regionalista en el conjunt de territori català. Així com Olot o fins i tot Banyoles, per esmentar les poblacions que li són més pròximes geogràficament, són esmentades amb una certa assiduitat en aquesta columna, Girona hi apareix molt poques vegades i encara amb una imatge hostil al moviment catalanista. Després d'uns resultats d'allò més satisfactoris que catapultaran Enric Prat de la Riba a la Diputació de Barcelona, els comentaris a propòsit de Girona no semblen gaire entusiastes i destaquen la duresa de la lluita que han hagut de mantenir els regidors elegits —Francesc Monsalvatje i Fossas, Felip Viaró i Joaquim Mas— contra els grups «republicans i caciquistes, que s'han ajudat mútuament.»⁴⁴ Al mateix temps, sembla simptomàtic que l'única referència —i encara no explícita— als Jocs Florals de Girona que publica *La Veu de Catalunya* sigui un dels poemes premiats de Josep Carner, col·laborador cada vegada més present al diari rere el pseudònim d'Oleguer Recó, i que dels tres guardons que el poeta va obtenir-hi, el poema escollit sigui «El fred negre de Girona»,⁴⁵ una contribució decisiva a la imatge de Girona com a «poble gris» i miserable, més que no pas a la de la decadentista i refinada «ciutat morta».

Alguna cosa canvia, tanmateix, quan, arran dels conflictes que genera el «banquet de la victòria» organitzat per tal de celebrar la victòria electoral de la Lliga Regionalista, amb la consegüent suspensió de les garanties constitucionals a la ciutat de Barcelona, el catalanisme es veu en la necessitat de tornar a unir esforços i es desencadena el moviment de Solidaritat Catalana. Girona⁴⁶ serà, precisament,

44. Vegeu «Les eleccions a fora: Girona», *La Veu de Catalunya*, 14-11-1905, i la mateixa secció el 15-11-1905.

45. Oleguer RECÓ (Josep Carner), «Esparses d'un bonhome: El fret negre de Girona», *La Veu de Catalunya*, 1-12-1905.

46. Vegeu Lluís VIA, «Solidaritat», *Juventut*, 314, 15-2-1906, ps. 106, 107, i l'extens reportatge fotogràfic sobre el *meeting* de Solidaritat a la ciutat de Girona publicat a *Il·lustració Catalana*, 142, 18-2-1906, ps. 99-105.

la ciutat escollida per a la celebració del gran míting de la Solidaritat que Barcelona no pot acollir, i l'agitació puntual de la ciutat grisa i provinciana es converteix en la metàfora de la força regeneradora del catalanisme aglutinat contra el pes del centralisme i de la violència política del l'Estat espanyol. La càrrega de l'exèrcit contra les redaccions de *La Veu de Catalunya* i del *Cu-cut!* a final de 1905 i la suspensió, durant quinze dies, del diari, embolcalla totes dues publicacions d'una aurèola d'heroisme, cosa que explicaria que la junta organitzadora dels Jocs Florals de 1906 —presidida per Emili Sàguer, amb Frederic M. Gispert, Francesc Viver, Albert de Quintana i Vicenç Piera com a mantenidors— proposés un càrrec important del diari regionalista per a la presidència del jurat: Raimon Casellas. En aquests moments, el teòric del primer modernisme i amic de Santiago Rusiñol és, des de 1899, redactor en cap de *La Veu de Catalunya*, sota la direcció fèrria d'Enric Prat de la Riba, i autor d'*Els sots feréstecs* (1901), la novel·la que tantes vegades és evocada en els textos en què els gironins denuncien el provincianisme i la grisor endèmics de la ciutat.

Raimon Casellas ha de ser per força un referent per als gironins. Membre destacat del grup de *L'Avenç* a començament de la dècada dels noranta del segle XIX, amic personal de Santiago Rusiñol, teoritzador i ideòleg del modernisme que aquest lidera, crític d'art de *La Vanguardia* en el moment en què es produeix la més important renovació del diari sota la direcció de Modesto Sánchez Ortiz, l'autor de la primera novel·la modernista representa l'intel·lectual conscient i l'home d'acció que respon al model d'intel·lectual que defensen els gironins. El seu discurs presidencial fa un recorregut històric per la «renaixença» de Catalunya des de la mateixa perspectiva que Josep Carner adopta en textos com «De l'acció dels poetes a Catalunya» (1908). És a dir: pura ortodòxia pratiana. L'ordre d'aquest recorregut és clar: sentiment, erudició i acció; la manera de produir-se també: a través de la política. Així, si Francesc Viver acabava el discurs que va pronunciar en l'anterior edició dels Jocs de Girona, el 1905, amb l'afirmació que la poesia, «que adoren consciensosament els amants de la Regió», ha estat la generadora de la força «d'homes grans» pròpia dels polítics que «comencen a fer Pàtria en el terror de

la legalitat»,⁴⁷ Raimon Casellas converteix aquesta idea de la culminació del moviment de Renaixença en l'acció política del catalanisme en l'eix vertebrador de tot el seu discurs, que es podria sintetitzar en aquestes dues frases, referides a l'«obra magna de la nostra reivindicació»: «Obra santa d'ahir, en quant significa reconstitució d'una raça que ha tingut gloriosa història! Obra santa d'avui, en quant aspira a complir ideals de llibertat, de veritable llibertat, de civilització i justícia!». ⁴⁸ Segons Casellas, cal concretar els ideals mitjançant l'acció i aquest pas ineludible en el camí de la renaixença iniciada en el segle XIX el fa, per dir-ho amb paraules seves, «la tongada de l'acció»: «Aquesta és la més costosa, la més aspra, la més costeruda», però també «la més heroica» ja que «per a refer-la [la pàtria] en la realitat i emmotllar-la a la renovació dels temps, a tall de ciutadà, a tall de polític, cal una condició molt més difícil i molt més rara entre els homes: cal voluntat!». I continua: «La tasca d'avui ja no consisteix únicament a construir estrofes i a inquirir, sinó a realitzar programes». I acaba amb una crida als «compatricis»: «—Compatricis, ha arribat l'hora de l'esforç comú». És a dir, «un esforç col·lectiu, treball de tots, obra social». La tongada d'avui, segons Casellas, «se proposa reedificar la ciutat, i per això crida els ciutadans». L'orador recorda el recentment celebrat Congrés Internacional de la Llengua Catalana i la festa de la Solidaritat Catalana per damunt de divergències ideològiques i insisteix en el «tots», en la idea de germanor i, també, d'expansió:

Que l'ànima catalana, orejada per ideals del temps modern, no sols s'escampi per tots els indrets de nostra terra, sinó pels pobles veïns que tinguin ansietat de redimir-se en aquesta hora d'universal renovació.

Qui no recorda, davant d'aquests mots, el discurs del verbalitzador del Noucentisme, del Xènius que publica una «glosa» diària a *La Veu*

47. FRANCISCO VIVER, «Memòria del Secretari», *Jocs Florals celebrats en la ciutat de Girona lo any MCMV*, Girona: Imp. y Ll. de Josep Franquet & Serra, 1906, ps. 16-19.

48. RAIMON CASELLAS, «Discurs del president del Jurat», *Jocs Florals celebrats en la ciutat de Girona lo any MCMVI*, ps. 11-15.

de Catalunya des de començament de 1906? És a la columna del *Glossari* on Xènius destronà Joan Maragall com a «rei dels joves» després de la publicació d'*Enllà*. El «glosador» compara el llibre de poemes de Maragall amb *La nacionalitat catalana*, d'Enric Prat de la Riba, i, mitjançant una eficaç estratègia retòrica, converteix *Enllà* en la culminació del Romanticisme i l'assaig polític del director de *La Veu de Catalunya*, en l'inici de la nova era del Nou-cents. Esmento aquest conegut malabarisme orsià perquè, a final de 1906, Raimon Casellas està absolutament enlluernat pel discurs d'Eugeni d'Ors i, sens dubte, se sent part integrant de la «nova tongada». És probable, a més, que l'autor de *Les multituds* comparteixi amb els membres del jurat que presideix a Girona la constatació i, al mateix temps, la defensa que fa el secretari Vicenç Piera de la preeminència del sonet entre les obres poètiques presentades en l'edició de 1906 dels Jocs Florals de Girona:

Com hauran pogut observar en els presents Jocs Florals, els sonets tenen quasi un lloc preferent, i això mateix que pot notar-se en les tendències generals dels nostres literats, és una prova més de la plenitud de la nostra literatura. El sonet és la forma poètica més perfecta; sa importància en les lletres catalanes modernes, ens indica ben a les clares que avui el poeta, a més de ser un profund psicòleg de la bellesa, deu ésser un veritable orfebre de la paraula. L'estrofa que fou dictada en la intimitat per la inspiració al poeta és cisellada amorosament en or fi per la seva mà que tremolosa en ressegueix els contorns i en suavitza les aspreses, deixant-la com joiell amb el temor que al sortir de l'íntim del recolliment a la vilència de la claror indiscreta, resplendeixi amb lluïssors de banalitat, com perfum, amb el rezel que s'esbravi al bes de l'aire lliure.⁴⁹

Un recull de tres sonets titulat *Gerunda*, de Josep Carner, obté el premi de l'Ajuntament de Girona, i un altre, *La humil ofrena*, el premi de la revista *Stakanowitchz*; Laureà Dalmau és guardonat amb el premi del Marquès de Camps també amb dos sonets, «La verge mor-

49. Vicens PIERA, «Memòria del secretari», *Jocs Florals celebrats en la ciutat de Girona lo any MCMVI*, ps. 16-21.

ta» i «Llàgrimes»,⁵⁰ presentats sota el títol comú d'*Emblemes*; i Ignasi Ribera i Rovira obté un segon accèssit al premi ofert per la revista *Armonia* amb una mostra de la col·lecció *Sonets qui són un amorós esguard a una donzella*. Això no obstant, la Flor Natural, atorgada a Joan Llongueras per *Retorn*, no és cap sonet, ni el poema amb què Rafael Masó obté el premi del Centre Catalanista: es titula «De les Èglogues del novell arquitecte» i és una composició que recorda els poemes d'*Els fruits saborosos*, de Josep Carner, publicats aquest mateix any 1906 i presentats per Eugeni d'Ors com el model de la nova poesia noucentista que es caracteritza, això sí, per l'artificiositat, pel classicisme apol·lini, distanciat, contingut i arbitrari, en el sentit que Ors atorga a aquest mot des del *Glosari* de *La Veu*: construcció, domini de la realitat, arquitectura, en definitiva.

No sembla, tanmateix, que Vicenç Piera converteixi la seva constatació en una declaració de principis a favor del sonet: el temor a la banalitat i a la superficialitat d'una poesia programàticament formalista es deixa entreveure en les paraules del discurs abans reportades. Sí que es percep, en canvi, una adhesió completa a la modernitat d'una prosa com «La mort blanca», de Miquel de Palol, distingida amb el Premi del Consistori i presentada pel secretari com «una composició bellíssima, una descripció moguda dintre d'un aire de realitat que encisa, i és així, dolçament, suavíssimament, que fa entrar d'una manera insensible i gradual la cruesa de la idea de la mort en la imaginació de les petites, alegres, enjogassades col·legiales; l'observació psicològica hi és, profunda, hi ha una figura de vell sòbriament descrita, d'un rellu extraordinari». Igualment com la narració que obté el premi ofert per Prudenci Bertrana, «Vagant», de Mme. de Haussy, recorda, afirma Piera, «la moderna escola francesa».

La modernitat: heus aquí el que està en joc en els Jocs Florals de

50. RIQUET, «Una poesía inmoral», *La Publicidad*, 14-11-1906 (edició de la nit): l'autor de l'article hi denuncia la censura, per part del jurat dels Jocs Florals de Girona, d'un dels sonets de Laureà Dalmau, «La cambra blanca», per raons d'immoralitat. L'autor de la denúncia arremet contra el reglament dels Jocs Florals gironins en què, afirma, «exite un artículo [...] que ordena imperativamente que debe formar parte del Jurado un eclesiástico que vele por la religión y la moral. // Ignoramos qué clase de relación pueda tener la poesía y la moral al uso».

Girona. Els vincles ineludibles entre els palafrugellencs d'*Emporium* i els Jocs de 1906 imprimeix al conjunt del certamen un cert regust de parnassianisme i, al mateix temps, una prevenció cap al formalisme que s'explica per l'ascendent que té encara sobre aquest grup el poeta per antonomàsia, Joan Maragall. Desbancat per Xènius, com hem vist, Maragall continua tanmateix essent un referent important per als joves escriptors que simpatitzen amb *El Poble Català* i publicacions afins com *La Publicidad* i *Joventut*, que el consideren «el poeta popular» per excel·lència⁵¹ i en destaquen, com escriu Josep Pous i Pagès a propòsit d'*Enlla*,⁵² la «serenitat» i la «comprensió» que resulta d'una obra fonamentalment dialèctica. Maragall representa el model d'intel·lectual integrador, que suma en comptes de restar i que manté un contacte estret amb el «poble», tal com el descriu, en un article anterior,⁵³ el mateix Pous i Pagès. És, sense cap mena de dubte, l'exemple que segueixen els gironins que s'integren a la redacció d'*Emporium* i que, al mateix temps, comencen a publicar regularment a *El Poble Català* i a *Joventut* amb textos literaris —és el cas de Xavier Montsalvatge— i programàtics que signen Laureà Dalmau i, sobretot, el cada vegada més visible Carles Rahola.

El que els caracteritza com a grup, a diferència del que fa Eugeni d'Ors a *La Veu de Catalunya*, és, com en els millors temps del Modernisme, l'obertura envers totes les formes de l'art, la literatura i el pensament moderns. Es tracta, precisament, d'eliminar totes les traves que impedeixen a l'artista crear lliurement. En el cas concret de la literatura, aquests impediments queden d'allò més ben representants en els cartells dels Jocs Florals i dels certàmens literaris. D'aquí les crides constants, seguint els exemples de la Festa de la Bellesa de Palafrugell i la de Figueres, a la necessitat de reformar dràsticament el funcionament dels Jocs Florals per tal de convertir-los en uns premis literaris moderns: fora imposició de temes, fora indulgència enfront

51. Vegeu «Noves», *Joventut*, 333, 25-6-1906, p. 413.

52. J. Pous i Pagès, «Tot passant.- En Joan Maragall», *El Poble Català*, 19-5-1906.

53. J. Pous i Pagès, «El poble y'ls artistes», *El Poble Català*, 39, 5-8-1905, p. 1.

de la manca de qualitat que respon a un «patriotisme mal entès»,⁵⁴ fora premis en espècies;⁵⁵ i, per contra, volen premis ben dotats econòmicament, la incentivació del conreu de la prosa literària en totes les seves modalitats i la creació d'una crítica professional⁵⁶ que garanteixi la qualitat de la moderna literatura catalana, que progressa, tal com els redactors d'*El Poble Català* interpreten el discurs de Raimon Casellas als Jocs Florals de Girona, al ritme mateix del modern catalanisme:

Digué, referint-se a ells, que en els primers anys de la seva restauració, la poesia catalana era sentimental i sospirava per la pàtria. Més endavant fou lluitadora, enèrgica i patriòtica, reivindicant la grandesa de la seva història; i ara quan Catalunya floreix esplèndidament i el desenrotllament de la seva vitalitat és integral, abarçant tots els ordes de la vida, té la poesia un caràcter de fortalesa, creixent esplendorosament totes les escoles literàries i orientant-se envers una absoluta depuració.⁵⁷

Un catalanisme que no és sectari, ans al contrari, com ho demostren els comentaris que apareixen a *El Poble Català*, a *Joventut* i a *La Publicidad* en el marc de la constitució del moviment de Solidaritat Catalana, per bé que tampoc no sigui homogeni. L'article que publica Carles Rahola a *El Poble Català* fent-se ressò de manera entusiasta de les idees de Diego Ruiz i de «Silverio Lanza» sota el títol de «La nos-

54. «Els Jochs Florals d'enguany», *Joventut*, 326, 10-5-1906, ps. 297, 298.

55. Pous i Pagès, especialment, arremet contra els «objectes d'art» en tres articles publicats després que, amb data del 9 de novembre de 1906, el consistori dels Jocs Florals de Barcelona adrecés *urbi et orbi* una circular on es preguntava sobre la conveniència de reformar els estatuts dels Jocs Florals i, en cas de resposta afirmativa, quines reformes es creien necessàries per a adequar l'emblemàtica festa als nous temps. Vegeu J. POUS Y PAGÈS, «Tot passant.- El timo del premi», *El Poble Català*, 14-12-1906; «[...]».- Més sobre el timo del premi», 15-12-1906, i «[...]».- Que és continuació y aclaració de lo dit en les dues notes anteriors», 20-12-1906. Vegeu també Manuel de MONTOLIU, «Uns Jocs Florals menors», *El Poble Català*, 20-8-1906.

56. Vegeu J. POUS Y PAGÈS, «Tot passant.- La reforma dels Jocs Florals (I-III)», *El Poble Català*, 11-10-1906, 12-10-1906 i 14-10-1906.

57. «Jocs Florals de Girona», *El Poble Català*, 4-11-1906.

tra obra»⁵⁸ és dels exemples més representatius de la ingenuïtat que plana per damunt de l'esquerra catalanista en ple moviment de Solidaritat Catalana. El paper de Catalunya en el context de la península ibèrica i, fins i tot, de l'Europa moderna, és regenerador, humanista i pacifista. M'atreviria a dir, davant d'aquest text, que Rahola, amb la bona voluntat que el caracteritza, intenta fer una lectura de la idea d'«Imperialisme» que comença a treure el nas en aquests moments a les pàgines de *La Veu de Catalunya* en els termes universalistes i conciliadors que constitueixen el discurs ideològic dels simpatitzants i col·laboradors d'*El Poble Català*. Rahola acaba el seu article amb una declaració de principis a favor de l'ideal de la cultura que representa el catalanisme:

Hi ha un poble qual obra ha sigut sempre, o gairebé sempre, obra d'odi. Arreu on anava hi deixava una llegenda negra. [...] Volgué subjectar-ho tot per la força i ho perdé tot. [...] Per ell els segles han passat debades. La seva acció externa és una contínua successió de despotisme. [...] Per a fer una obra així, nosaltres ens tancaríem a casa. Nosaltres volem anar arreu predicant l'amor, la llibertat, la cultura. Volem que ens respectin i admirin pels nostres llibres i les nostres obres d'art, no per les nostres armes.

Contra les armes, llibres: heus aquí una de les idees clau dels intel·lectuals catalanistes. Com bé sabem, el 1906 ha passat a la història com un any especialment procliu a la producció literària arreu de Catalunya. Pel que fa als gironins, a part de la publicació de *Josafat*, de Bertrana, Xavier Montsalvatge publica *Ombres* i Miquel de Palol, *Roses*. Carles Rahola els apadrina tots mitjançant pròlegs o articles crítics a la premsa gironina i barcelonina. Es respira un ambient favorable a la professionalització en una literatura que es modernitza i es normalitza al mateix ritme que ho fa la societat catalana. Per primera vegada es percep que hi ha les circumstàncies propícies perquè els joves es puguin plantejar professionalitzar-se com a escriptors en ca-

58. Carles RAHOLA, «La nostra obra», *El Poble Català*, 29-8-1906. La contraposició entre lletres i armes és a la base també de l'article de Laureà DALMAU, «Un monument a Girona», *El Poble Català*, 5-9-1906.

talà. Rahola n'és, segurament, el cas més emblemàtic, però no l'únic a la Girona de començament de segle xx: la comunicació amb la resta de Catalunya i, molt especialment, amb Barcelona és fluida; es troben els canals per fer Girona present en l'engranatge polític del catalanisme aprofitant el marc favorable de la Solidaritat Catalana i, a més, el dinamisme de les comarques es comença a posar com a exemple per al cap i casal.⁵⁹ Les iniciatives de Palafrugell i de Figueres de crear una alternativa als Jocs Florals tindran un pes específic important en la revisió dels estatuts de la institució emblema del catalanisme, a punt de celebrar els cinquanta anys de vida, però també reflectiran l'adhesió de la tradició republicana a la causa comuna del catalanisme, de la mateixa manera que els certàmens olotins representen la dissolució del tradicionalisme carlista en un catalanisme tradicionalista i catòlic que l'empenta de la joventut catalanista aconsegueix integrar en les files de la Lliga Regionalista.

A final de 1906, doncs, tot sembla a punt per assolir els objectius del projecte polític de Prat de la Riba. Ara bé, l'ideal del «Catalunya endins» com a condició *sine qua non* per engegar la política «imperialista» verbalitzada des de les pàgines de *La Veu de Catalunya* pels intel·lectuals autoanomenats noucentistes necessitava uns equilibris que, tanmateix, no havien de tardar a descompensar-se. Això, com se sol dir, ja és una altra història, que depassa amb escreix els marges d'aquesta conferència, però confio que l'anàlisi d'aquest tall sincrònic en la història de la cultura i la política del catalanisme a través d'una de les seves manifestacions més corrents i alhora menys sistemàticament estudiades contribueixi a mostrar la rellevància propagandística i simbòlica d'un sistema literari indefectiblement lligat a la politització de la societat catalana. Un cop assumida, doncs, la sàtira russinyoliana d'*Els Jocs Florals de Canprosa* i admesa la interdependència de literatura i política en el centre mateix de la construcció de la cultura catalana moderna, només queda emprendre l'estudi del fenomen dels Jocs Florals i certàmens literaris en el seu just i indubtable valor històric.

59. Vegeu, com a exemple, a part de l'article de Manuel de MONTOLIU, «Uns Jocs Florals menors», esmentat més amunt, la reflexió de Joseph CARNER, «De la província», *La Veu de Catalunya*, 26-8-1907.